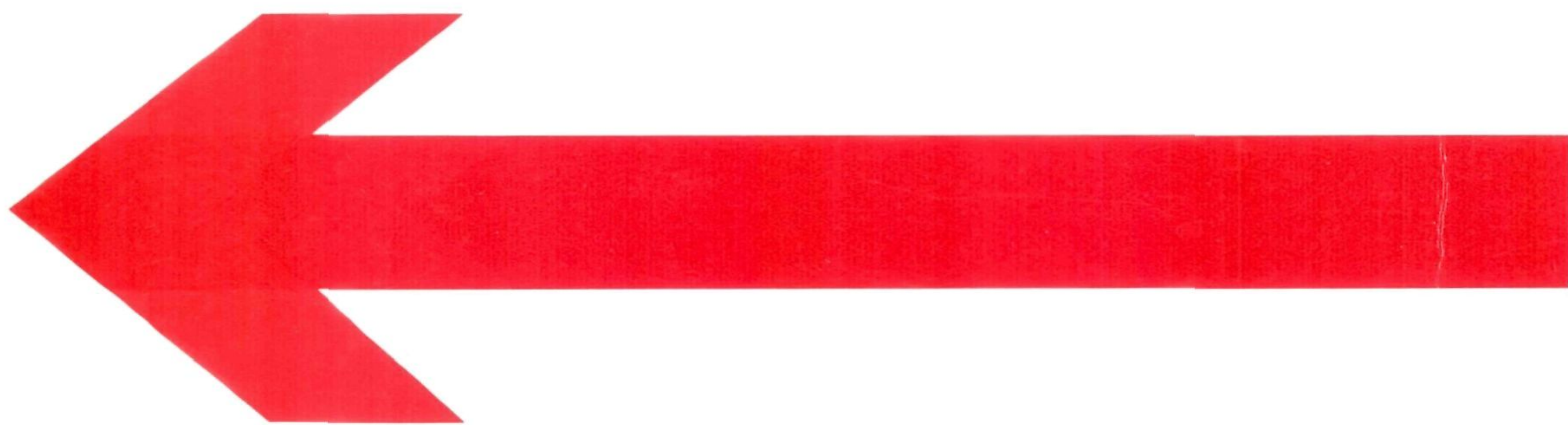

Sindicats i concertació
després de la vaga
general

8

**SINDICATS I CONCERTACIÓ
DESPRÉS DE LA VAGA GENERAL**

Barcelona 1990

I N D E X

	<u>Pàg.</u>
Sindicats i concertació després de la vaga general (I) (<i>Salvador Carrasco</i>)	5
Sindicats i concertació després de la vaga general (II) (<i>Salvador Aguilar i Jordi Roca</i>)	17
Resum del debat (<i>Fernando Pindado</i>)	27

SINDICATS I CONCERTACIÓ DESPRÉS DE LA VAGA GENERAL (I)

El propòsit d'aquestes pàgines és fer una introducció al debat sobre "Sindicats i concertació després de la vaga general". He cregut que el més adient era fer una lectura del procés seguit en la concertació social i anar remarcant, alhora, els punts clau i les qüestions majors que hi anava trobant. He procurat seguir de prop els fets i emmarcar-los en els debats que s'han suscitat entre nosaltres en un pla més teòric.

Després del "14-D, 1988"

No pretenc entrar en aquests folis en l'anàlisi del 14-D i del seu significat. Voldria, tanmateix, destacar algunes afirmacions que ajudin a centrar d'entrada la lectura dels fets que ofereix aquesta comunicació.

Crec poder afirmar, sense aixecar excessives polèmiques i sense pretensions d'exhaustivitat, que:

- El model de concertació social de la transició està esgotat. La mateixa vaga general fou un bon exponent de la situació límit a què s'havia arribat.
- En el rerefons de la vaga general i com a qüestions no resoltes es pot constatar la presència de factors com l'evolució divergent de rendes i salaris, la dualització del mercat de treball, el deteriorament dels serveis públics, la

insuficiència de prestacions socials, l'increment d'inversions especulatives a l'ombra de la reactivació¹.

- A partir del fracàs de la negociació del primer trimestre del 1989 els agents socials i el Govern han procurat de mantenir actituds cautes i moderades, que han contribuït a crear un altre clima en l'any 1990.
- A un any del 14-D, s'ha consolidat la unitat d'acció sindical i se n'han aclarit l'abast i els objectius bàsics. També s'ha avançat en l'afirmació de l'autonomia sindical. La UGT ha pagat un preu molt alt, en tensions i conflictes interns i polítics, per mantenir la seva autonomia sense perdre el caràcter i la definició ideològica socialista. Encara no s'han resolt tots els problemes pendents en la relació sindicat-partit socialista.

Un nou fracàs en la concertació

En el mes de febrer del 1989 es tancava, sense resultats positius, un primer intent de concertació social després del 14-D. Deixem de banda ara la valoració d'aquest fracàs negociador.

Durant el mes de juliol M. Chaves encara constatava que el clima no era favorable a la concertació¹. Una bona mostra del context, en el camp sindical, la constitueixen dos articles d'A. Saracíbar sobre la concertació social². Pels sindicats, la lliçó del 14-D no

¹ Informe C.E. sobre La situación económica y Social de España (1989). F.M.I., La economía española, abril 1990.

² "Ya", 18-VII-1989

³ El fracaso de la concertación Social, "El País", 29 y 30-III-1989, pp. 32 i 44 resp. També J. Domínguez, La lección del 14-D no fue asimilada, "La Vanguardia", 29-IV-1989, 6.

s'havia assimilat; la pressió social havia aconseguit que el Govern destinés 197.000 milions de ptes. a despeses socials; els guanys i els èxits en el camp econòmic havien beneficiat una minoria, "els de sempre". I a més, la disminució de la participació dels salaris en el Producte Interior Brut espanyol i el seu caràcter regressiu quedava en evidència en una altra polèmica interessant feta a la premsa⁴. Mesos abans altres persones havien cridat l'atenció sobre el problema, tot qüestionant la política seguida pel Govern⁵ i exigint "poderosos esforços de reflexió" sobre les desigualtats en el moment de carregar amb els costos socials (les dades assenyalaven que un 40% de la població assalariada tenia contractes eventuais)⁶.

En definitiva, seguien pendents les grans qüestions de fons de la vaga del 14-D. Ni havia canviat el clima social, ni s'abordaven els temes de fons. Tampoc havien canviat els interlocutors pel que fa a les persones, ni les actituds. El fracàs fou un fet lògic.

Un canvi de clima i de situació

Al mes de gener del 1990 era ja possible constatar "un nou context per a la concertació", una expressió de J.M. Zufiaur⁷. ¿Què ho va fer possible? Podríem assenyalar-ne alguns factors:

⁴ A. Espina, La participación de los salarios en el PIB, "El País", 30-XI i 1-XII-1989; i Roca, Una evolución regresiva, a pesar de las paradojas, "El País", 3-I-1990, 38. Sobre el tema és del màxim interès, per les dades que aporta i la comparació amb països comunitaris, el treball d'investigació publicat per J. Novella, Mercado de trabajo en España (1974-1988) y Política Económica, "Cuadernos de Economía", vol. 16, 1988, pp. 447-449. L'autor insisteix en la necessitat de reformes estructurals que permetin un altre tipus de creixement, que redueixin desigualtats i promoguin la democràcia en l'àmbit social.

⁵ J. F. Martín Seco, El debate sobre la política económica, "El País" 18-IX-1989, p. 48.

⁶ F. Estapé, La otra cara de la moneda, "La Vanguardia", 1-VII-1989..

⁷ "El País", 11-I-1990, p. 11.

- El temps i les circumstàncies socio-econòmiques han permès deixar de banda rigideses, agressivitat verbal i aquella obsessió escenogràfica que els agents de la negociació havien mostrat arran del 14-D. El tarannà del 90 era més flexible i constructiu¹.
- S'havia iniciat una nova experiència de negociació descentralitzada a Madrid (22-XII.89) i aviat es negociaria a Catalunya i al País Basc. La negociació descentralitzada seguiria camins institucionalitzats o simplement contractuals¹.
- Hi havia una nova situació política, més complexa, i es feia inajornable abordar a fons les causes estructurals del nostre dèficit comercial exterior, la inflació i les desigualtats socials existents. Era imprescindible abordar la situació de la formació professional de la mà d'obra, l'estancament de la protecció social i l'anomenat "deute social" amb jubilats i funcionaris.
- Els sindicats majoritaris havien elaborat la "Proposta Sindical Prioritària", base de la unitat d'acció sindical. També s'havien consensuat uns acords per a la negociació col·lectiva del 1989 i el 1990.
- Crec que també cal indicar els pocs recursos de què disposen els sindicats i la seva dependència, en aquest aspecte, de

¹ Per a l'anàlisi del 14-D: S. Aguilar - J. Roca, 14-D: Economia política d'una vaga. "Butlletí de la Fundació Jaume Bofill", 1989, Barcelona; i A. Zaragoza, Partits polítics sindicats i patronal, PPR, 1989, Barcelona.

¹ És d'interès per a aquest punt l'anàlisi de J. P. Landa, Perspectives de la concertación, después de la crisis; un marco de negociación descentralizada. Comunicació a las Primeras Jornadas Interuniversitarias Barcelona - Tolosa, març 1989, (Univ. de Barcelona)

l'Administració. Tot plegat potser ajudava a crear un clima diferent.

Cap a un nou model de negociació

La vaga general del 14-D havia servit per ratificar que el model de negociació havia de canviar. I alguns ho constataven encertadament ben aviat. Els esquemes de 1980, 1981 o 1986 ja no servien. Els sindicats ho van dir amb claredat i el temps els dóna la raó. De fet, aquests darrers mesos s'està intentant dissenyar un nou model de negociació global¹⁰.

Cap dels agents de la negociació no ha posat en dubte la conveniència de la negociació o la seva adequació a una societat plural i avançada. Però no és fàcil ni trobar els mecanismes adequats de negociació (i més encara quan s'ha sortit d'un període conflictiu i ple de crispacions), ni encertar el moment de cercar fórmules de consens en matèries controvertides i en àrees sotmeses al conflicte d'interessos.

Els darrers mesos s'ha acceptat un sistema més flexible i operatiu, que permet consens i desacords. Ha quedat prou clar que la pretensió d'un pacte global condemnaria la concertació. Hem passat d'un sistema d'intercanvi de contrapartides a un altre de consens, en qüestions concretes i temporals, a dos o tres bandes. Un sistema, a més a més, que combina la negociació global, d'Estat, amb la descentralitzada de les comunitats autònomes. Cal analitzar les possibilitats i els inconvenients pràctics que la nova fórmula està presentant-nos.

¹⁰ J.L. López Bulla havia escrit, gràficament "que ningú no s'equivoqui: som un sindicat que sap que ha de negociar, i continuarà fent-ho, però d'una altra manera", "La Vanguardia", 1-III-1990.

Pel desembre del 1989 s'iniciava la primera etapa de la nova negociació. Els temes abordats feien referència, més o menys directament, als Pressupostos Generals de l'Estat: l'augment de les pensions, el subsidi agrari, les pensions no contributives, el "deute social" amb jubilats i funcionaris. S'avançaria en la negociació entre sindicats i Patronal sobre formació professional, però quan ja estava pràcticament acabat el tema, la Patronal no signaria l'acord, com veurem. Per a la segona fase quedarien per negociar els temes referits a salut laboral, cobertura d'atur, contractació temporal, salari social, vivenda social, sanitat... Al llarg del debat sobre la concertació apareixeria un "nou" tema estrella: la competitivitat.

El mes de gener es tancava el primer acord en més de cinc anys entre sindicats i Govern sobre pensions no contributives, "deute social" i les clàusules de garantia per a funcionaris i pensionistes. En "converses discretes", com es va dir, sindicats i CEOE havien parlat de la possibilitat d'arribar a un acord sobre bandes salarials. El dia 18 d'aquell mes es descartava l'acord sobre salaris: els sindicats no podien acceptar, de cap manera, l'índex del 5,7% com a previsió d'augment de l'IPC. Les bandes salarials s'hauran de negociar en els convenis dels sectors i en les empreses. L'absència d'acords obligarà els sindicats a reforçar l'acció sindical a l'empresa.

Els sindicats rebutjarien la idea de negociar un pacte a tres anys per moderar la pujada de preus i salaris, proposada pel ministre d'Economia, a fi de garantir una política que evités mesures fortes de caràcter estabilitzador. La qüestió plantejada pels sindicats seria la del tipus de beneficis empresarials compatibles amb la previsió del 5,7% de l'IPC. La proposta ministerial descansava únicament sobre la moderació salarial. Els sindicats, però,

acceptarien parlar sobre l'autoregulació de la vaga i debatre el tema de la competitivitat¹¹.

Per altra banda, CEOE i Govern van pactar, el propassat febrer, un nou quadre de cotitzacions a la Seguretat Social per a tota la legislatura, les quals no creixeran per sobre de la inflació prevista del 5,7%. La lectura a fer és que es tractaria d'una contrapartida del Govern a la CEOE, que permetria atenuar l'enfrontament pel control sindical de les contractacions. Així semblava valorar-ho el mateix J. Jiménez Aguilar quan advertia que aquest acord no significava abandonar l'oposició a l'acord Govern-sindicats sobre el control sindical de la contractació. Aquest tema, doncs, esdevenia el problema central d'aquesta etapa de la negociació.

Com hem dit abans, la negociació s'està produint amb el sistema de "meses separades" ¹². Al Govern se li atribueix, de fet, un cert paper d'àrbitre. De fora estant i a partir de la documentació de què es disposa, no es pot evitar la impressió que no pocs problemes de la negociació, de la signatura d'acords, vénen de l'ambigüitat calculada amb què tots van deixar el tema i que permetria consens a dues o tres bandes, sense especificar gaire condicions i situacions. ¿Era la manera de fer viables els pactes en la negociació? En el fons s'està expressant, també, una certa disposició a la negociació amb el Govern dels agents socials, especialment dels sindicats, des del convenciment que l'Estat és "qui més possibilitats té d'impulsar l'economia i reequilibrar les diferències socials"¹³. També es palesa que els pactes trilaterals,

¹¹ "La Vanguardia", 10-IV-1990, p. 63.

¹² A. Marzal, Mesas separadas, "La Vanguardia", 10-II-1990.

¹³ F. Miguélez, Corporativismo y relaciones laborales en Europa en tiempos de crisis, "REIS", núm. 30 (1985) p. 177.

fora de situacions de crisi i de moments de transició o amb problemes de transcendència general, no són instruments del tot adequats. A més a més, la cultura de la negociació no passa exclusivament pels pactes a tres bandes típics de la concertació social ja experimentada. La negociació s'està fent d'una nova manera i amb un altre estil, "sense el parament" que acostumava a acompanyar els contactes anteriors¹⁴.

El control sindical dels contractes de treball

Un dels temes oberts en la negociació ha estat el del control sindical dels contractes de treball. En el moment d'escriure aquestes ratlles, encara s'està tancant la negociació Govern-sindicats sobre el particular.

Els sindicats propugnen "la protecció sindical dels contractes per mitjà del seu vist i plau"¹⁵. Ja s'havia intentat introduir el tema a la "mesa de empleo" del mes de maig anterior sense èxit, i s'havia formulat en algun conveni sectorial anterior (construcció).

L'anunci, el dia 1 de febrer, de l'acord govern-sindicats que establiria el control sindical de la contractació (per mitjà del lliurament d'un document amb les dades "bàsiques" per comprovar-ne la legalitat) va aixecar una enèrgica reacció de la Patronal, que veia com els sindicats es negaven, també, a discutir la reducció de les quotes de la Seguretat Social. La Patronal també aturava les negociacions sobre la formació professional, ja molt avançades. Els empresaris criticaven la negociació "a dos" del control sindical.

¹⁴ L'expressió és de J. Ariza, El futuro de las relaciones con los sindicatos, "El País", 20-XI-1989, p. 60. Sobre el moment europeu actual de la concertació: A. Ojeda Sindicalismo europeo: sus crisis, sus alternativas, "Sociología del Trabajo", 6 (1989) pp. 51-79. També resulta molt aclaridora la tesi doctoral de R. Nonell Estructuras de concertación económica, resumida a "Perspectiva Social".

¹⁵ A. Rodríguez, El fraude contractual, "El País", 11-VIII-1989, pp. 34.

Ells, però, també havien fet aquest tipus de negociació amb les quotes de la Seguretat Social.

Els compromisos o el principi d'acord sobre control sindical dels contractes era per la CEOE "un compromís impresentable", un "nyap", el més gran atac a "l'economia de mercat i a la llibertat d'empresa". L'acord crearia una "casta de comissaris polítics" i pretenia "crear una situació en la qual els treballadors arribessin a la conclusió que no poden ser contractats sense estar afiliats a UGT o CCOO"¹⁶. L'organització d'empresaris decidiria, pocs dies més tard, de no signar cap acord amb els sindicats si no acceptaven taules tripartides per als temes que afectaven els empresaris. Els sindicats, mentrestant, partien de l'experiència sobre fraus contractuals, i la Patronal denunciava la "politització" de les relacions laborals¹⁷. El president de la CEOE fixava posicions en tres articles de premsa sobre la concertació: l'acord sobre control sindical pretenia "controlar i dominar els treballadors", convertia els sindicalistes en "ajudants del xèrif" i havia imposat una "pseudoconcertació" o "l'entesa entre dues parts contra la tercera". Era "un acord inacceptable": la inspecció és tasca de l'Administració i no dels sindicats¹⁸.

A. Espina diria que el tema no estava ben enfocat per la Patronal: es tractava de desenvolupar els articles 15.4 i 64.1 de l'estatut dels treballadors, referits al dret a la informació i a la participació¹⁹. La polèmica tornava a estar servida.

El text d'aquest acord s'ha anat perfilant a poc a poc, per tal de respectar el dret a la intimitat i evitar un motiu de recurs per

¹⁶ "El País", 3-II-1990, p. 47.

¹⁷ "El País", 11-II-1990

¹⁸ "La Vanguardia", 10/11/12-II-1990.

¹⁹ "El País", 12-III-1990, p. 44.

anticonstitucionalitat. L'extensió del control sindical també s'està debatent a fons aquests dies.

Salvades les diferències de les situacions històriques i dels protagonistes de les negociacions, no es poden oblidar les grans dificultats amb què ha avançat entre nosaltres la democràcia industrial. Comptat i debatut, establir la participació i ampliar la informació que rebin els treballadors, mitjançant els seus legítims representants, és un pas en aquella línia.

Efectivament, els projectes de "control obrer" dels anys 1920 havien estat combatuts i van ser tan difícils d'assolir o més encara que la jornada de vuit hores de treball. Les resistències al control venien, en aquells anys, per reacció contra el que passava a Europa i per la radicalització social del 1919 al 1923. Això feia també inviable la reforma social. Havia estat la UGT, un sindicat gradualista i moderat, qui havia defensat la idea de "la contractació laboral" en el marc de l'Institut de Reformes Socials. La Patronal es va oposar que el contracte depassés l'esfera d'allò privat. Amb el temps, a nivell teòric, admetrien fins i tot la idea del "contracte col·lectiu". Però els intents de legislar sobre la contractació laboral toparien amb una tenaç resistència patronal. El control era "un despropòsit" i els projectes (fins a cinc o sis en vint anys) eren "profundament pertorbadors". La UGT, en aquells moments, defensava la "cooperació en la direcció de les empreses", "vetllar per l'aplicació lleial dels contractes i reglaments de treball" i d'altres objectius similars¹⁰.

A l'abril del 1931, Largo Caballero intentaria instaurar el "control obrer". De nou el fracàs i l'oposició patronal farien arraconar el projecte¹¹. I per acabar de ressenyar un altre fet

¹⁰ F. del Rey, La polémica sobre el control obrero. Los orígenes en España. "Sociología del Trabajo" 8 (199), pp. 135-165.

¹¹ M. Cabrera, La patronal ante la II República, Siglo XXI, Madrid, 1983.

important, cal recordar l'oposició patronal a la Llei de Jurats d'Empresa: una idea del 1942, recollida en un decret del 1947 i que no s'aplicaria (la Patronal va boicotejar-ne el reglament) fins al 1956".

Aquests mesos assistim a un nou episodi d'aquesta llarga polèmica espanyola sobre el "control obrer". Una polèmica important des de la perspectiva històrica i des de l'actual per a la construcció de la democràcia industrial al país. La reiteració d'actituds anàlogues a les descrites és evident, des del meu punt de vista. Les conclusions s'hauran de treure després del debat.

Sóc ja al límit d'extensió que permeten les regles del debat. Espero poder allargar-me en l'exposició d'alguns dels temes que deixo tan sols apuntats en aquestes pàgines.

Salvador Carrasco i Calvo

Barcelona, 19 de maig de 1990

¹¹ J. Calvet, La indústria tèxtil llanera a l'Estat espanyol (1939-1959). Tesi doctoral. UAB, Barcelona 1990. Inèdita.

SINDICATS I CONCERTACIÓ DESPRÉS DE LA VAGA GENERAL (II)

En aquesta ponència ens proposem explicar com ha evolucionat el conflicte entre sindicats majoritaris i govern del PSOE des que vam escriure el nostre article original sobre la vaga general¹. La conclusió del nostre article preveia que, d'un banda, el govern del PSOE hauria d'arribar a algun tipus d'acomodació amb el "sindicalisme realment existent" (aquesta denominació correspon a un portaveu del PSOE); i, d'una altra, que els efectes i l'eventual resolució del conflicte plantejat pel 14-D estarien en funció principalment del comportament de tres variables privilegiades: la capacitat o incapacitat dels sindicats per enfortir-se organitzativament; l'evolució de la conjuntura econòmica; i l'evolució del conflicte intern al PSOE -en relació amb el conflicte obert amb els sindicats- i la seva eventual incidència en el terreny electoral. En aquesta ponència seguirem com a eix aquestes quatre "previsions" de l'article original, precedides per una introducció relativa a la tesi general d'aquest article.

(1) INTRODUCCIÓ: PANORÀMICA

En el nostre article plantejàvem que el conflicte entre el Govern i els sindicats -i, en especial, entre el Govern i la UGT- havia de considerar-se com el resultat d'una reformulació estratègica

¹ 14-D: Economia política d'una vaga, "Butlletí de la Fundació Jaume Bofill", Barcelona 1988. L'article, que adjuntem, és del febrer de 1989 i conté la trama bàsica del nostre punt de vista sobre el marc en què es produeix la vaga i els seus factors explicatius més rellevants, de manera que en el present escrit, encara que hi farem referència, no en repetirem l'argumentació.

per part de les organitzacions dels treballadors. En definitiva, els sindicats majoritaris el que feien era qüestionar la via "neocorporativa" dels acords centralitzats i globals que anteriorment havia dominat les seves estratègies com a mecanisme d'intervenir en les decisions sobre política econòmica i social i com a via d'obtenir "guanys organitzatius". Creiem que avui pot reafirmar-se aquesta anàlisi: el conflicte no és expressió només d'un canvi en el context polític i econòmic sinó també un canvi estratègic que acompanya el nous context. Tot i això, cal fer dues matisacions importants, tal com suggeríem en aquell article:

1.1 La situació política i l'econòmica són sempre claus per entendre les posicions dels "agents socials". En particular, el marc de la transició política, i en concret el tipus de transició espanyola, explica en gran part la moderació de les demandes sindicals durant una colla d'anys; per altra banda, el canvi de conjuntura econòmica posterior al 1985 explica també les dificultats per mantenir la congelació de salaris reals, atesa la major força dels treballadors a la negociació col·lectiva i al descontentament social davant els creixents contrastos en la societat espanyola.

1.2 El canvi d'orientació dels sindicats és bàsicament reactiu davant del comportament dels altres agents socials. La feblesa organitzativa dels sindicats havia propiciat que sectors empresarials -com el Círculo de Empresarios- i organismes oficials -com el Banco d'Espanya- tendissin a infravalorar la necessitat del pacte social amb els sindicats; segons aquestes postures, tals pactes comportaven contrapartides no desitjables i dificultaven la vinculació entre salaris i productivitat a la negociació col·lectiva a escala empresarial o de sector econòmic. D'altra banda, els governs socialistes també tendien a considerar secundari l'acord amb els sindicats fins al punt que van incomplir qüestions ja pactades -com la

cobertura del subsidi d'atur- i es van negar a adaptar la política salarial a la nova conjuntura econòmica -malgrat el marge de maniobra que suposaven factors com l'abaratiment dels preus del petroli.

(2) ACOMODACIÓ A LES DEMANDES SINDICALS: 1. UNA AVALUACIÓ DELS EFECTES DE LA VAGA GENERAL.

La idea de partida és aquí que el PSOE ha procedit ja, des de final del 1989, a algun tipus d'acomodació a les demandes sindicals. Hi ha indicis diversos per explicar el canvi de comportament del Govern i la rapidesa amb que s'ha produït aquest¹. Els indicis permeten pensar que la reorientació procedeix sobretot del fet que el Govern constata un equilibri de forces sense guanyador possible: ni el PSOE ha sofert una desfeta electoral (més avall ho comentarem breument), ni les organitzacions sindicals han donat mostra de feblesa, pèrdua de capacitat mobilitzadora, ni -a UGT- desestabilització interna; i amb probables pèrdues per a tots, partit en el Govern i sindicats, de continuar el conflicte obert.

L'acomodació, o inici d'acomodació, del Govern a les demandes dels sindicats es pot constatar tant pel fet que finalment ha acceptat negociacions bilaterals amb els sindicats sobre temes concrets (allò que, com assenyalem al punt següent, ha estat caracteritzat confusament de "la primera fase de la concertació") com pel fet que, tot i que parcialment i de forma lenta, s'han donat evolucions en el sentit exigint pels sindicats en les seves reivindicacions més immediates. El Pla d'Ocupació Juvenil -desencadenant immediat de la vaga- va ser retirat, encara que això no ha evitat un fort

¹ Falta saber també si aquesta canvi de rumb serà durador; els indicis apunten que podria ser-ho.

increment del pes del treball temporal dins l'economia¹; les pensions mínimes de la Seguretat Social de jubilats amb cònjuge al seu càrrec van ser equiparades l'any 1990 al SMI net; la desviació de la inflació de l'any 1989 va ser parcialment compensada pels treballadors de l'Administració Pública i es va reconèixer el principi de negociació col·lectiva per a aquests treballadors, com l'existència -també per als pensionistes- de clàusules de revisió de les retribucions; en darrer lloc, durant l'any 1989 va aprovar-se també un decret que ampliava els casos amb dret a subsidi assistencial d'atur². La satisfacció d'aquestes demandes sindicals i d'importants acords no directament quantificables -com ara el control sindical de la contractació laboral- a què han arribat Govern i sindicats indica que al PSOE hi ha voluntat d'acomodar-se a aquelles.

(3) ACOMODACIÓ A LES DEMANDES SINDICALS: 2. ¿"CONCERTACIÓ" O EFECTES DE LA VAGA GENERAL?

Acabem de veure que, encara que lentament i parcialment, s'han atès les demandes expressades a la plataforma de la vaga general. En un primer moment, això es va vehicular "via Parlament" amb l'intent de confrontar la legitimitat de la representació electoral amb la de les organitzacions sindicals. Després, el PSOE va haver de donar passos per, com assenyalàvem a l'epíleg del nostre article original, "arribar a algun tipus d'acomodació amb el 'sindicalisme realment existent'" (punt 2 anterior).

¹ Comparant el darrer trimestre del 1988 i el darrer del 1989, el percentatge d'ocupats amb contracte temporal va passar del 25,1% al 26,2%.

² Això ha tingut repercussió en el nombre d'aturats beneficiaris de prestacions econòmiques, que ha augmentat; l'augment de la cobertura -incloent-hi prestacions contributives i assistencials- ha estat significatiu i afavorit pel context de disminució de l'atur. Així, la taxa bruta de cobertura (que exclou el subsidi per desocupació parcial i el dels eventuals agraris) va passar de ser un 30,48% (desembre del 1988) a un 38,30% (gener del 1990).

Des del moment que van celebrar-se reunions entre el Govern i els sindicats, tant els mitjans de comunicació com els mateixos protagonistes de les reunions van parlar de "concertació social"¹. Tot depèn de com es defineixin els termes, però per "concertació social" s'havia entès fins fa poc -i com es volia indicar amb el terme "acció concertada" a la República Federal d'Alemanya, d'on s'ha pres l'expressió- acords en els quals participen associacions empresarials i la "cúpula" dels sindicats amb alguns objectius macroeconòmics compartits.

Pensem que, en un sentit difús, pot parlar-se de "concertació social" i "corporativisme" quan es doni algun tipus de vinculació entre les institucions públiques i els "interessos organitzats" d'una societat. No obstant això, en un sentit més precís, que és l'utilitzat per una de les tradicions teòriques que dins de les ciències socials s'ha dedicat a analitzar aquests temes, el terme neocorporativisme només pot designar el fenomen de l'acció concertada que dona lloc a acords tripartits² en la cúpula. Aquest és el fenomen nou en el nostre temps (i el que qüestiona el paper tradicional del Parlament a la vegada que planteja una comunitat d'interessos entre les classes socials: això explica la utilització del terme -procedent dels feixismes- 'corporativisme'). Els altres fenòmens de "corporativisme" més difús tenen una llarga tradició històrica i la utilització del mateix terme -neocorporativisme- per designar ambdues realitats podria acabar per convertir el terme i el mateix model en alguna cosa escassament operativa donada la seva possible aplicació a fenòmens extremament diferents.

¹ Fins al punt que el títol Els beneficis de la concertació social ("Diari de Barcelona", 28-1-1990) encapçalava l'anàlisi dels acords sindicats-govern sobre pensions mínimes, "deute social" i negociació col·lectiva dels funcionaris. Més adequat hauria estat el títol Els beneficis de la vaga general o, fins i tot, Els beneficis de la manca de concertació social.

² Tripartits no vol dir que formalment negociïn alhora. Vol dir que hi ha unes pautes d'interrelació molt rígides que no permeten una negociació entre dos actors no condicionada per les expectatives del tercer.

La nostra percepció és que el que ha passat en aquest país després de la vaga general equival a un tipus d'intercanvi entre govern del PSOE i sindicats majoritaris que s'ha d'entendre més com un primer intent de satisfer -almenys en part- les demandes del 14-D, que no pas la recomposició d'esquemes de "concertació social". No pot descartar-se la recomposició a Espanya de l'antic model de concertació (encara que, si es fes, seria a partir d'unes situacions de força relativa diferents de les prèvies); de fet, no és que no pugui descartar-se sinó que és probable, ja que no entra en contradicció amb l'estratègia sindical. Però el que està passant en aquests darrers temps i actualment sembla anar més aviat en la línia del que els dirigents dels principals sindicats espanyols han reiterat últimament: un intercanvi de "béns" amb els altres interlocutors socials segons ho permeti la situació de la conjuntura econòmica i política⁷, i en cap cas retornant a l'esquema centralitzat d'"intercanvi desequilibrat" que ha caracteritzat els esquemes de concertació durant la transició espanyola.

(4) LA CAPACITAT ORGANITZATIVA DELS SINDICATS

Diversos factors indiquen que, des del punt de vista organitzatiu, els sindicats han sortit enfortits de la vaga general:

- a) L'aprovació de la "Proposta Sindical Prioritària" (PSP) va mostrar la capacitat dels sindicats majoritaris de plantejar-se una plataforma reivindicativa que anés més enllà de les reivindicacions immediates de la negociació col·lectiva i obrís una perspectiva d'acció a mig terme. Amb la PSP, els sindicats van ser capaços també d'assumir reivindicacions socials

⁷ Això s'assembla al que Lehmbruch caracteritza com "plataforma giratòria" en un model multilateral, que contraposa a l'acord neocorporativista tripartit clàssic.

heterogènies que connectaven amb la complexitat del descontentament social que explica la vaga del 14-D.

- b) La continuïtat de la unitat d'acció entre UGT i CCOO s'ha mantingut després de la vaga i sembla que resistirà la "prova" de les "eleccions sindicals".
- c) Els sindicats, com a organitzacions, els darrers anys sembla que han incrementat significativament l'afiliació, -tant a UGT com a CCOO- i, a més, la seva presència social com a organitzacions reivindicatives diferenciades dels partits i amb capacitat per plantejar alternatives també ha augmentat. En el cas de la UGT s'hi ha mantingut -sorprenentment, donada la tradicional relació entre el partit i el sindicat- una considerable cohesió interna.

(5) L'EVOLUCIÓ DE LA CONJUNTURA ECONÒMICA

La situació econòmica del darrer any i mig no ha modificat substancialment el context del conflicte. Les tendències observables són:

- Un fort creixement econòmic que ha comportat un important augment de l'ocupació (tot i que concentrat en el treball temporal) i, amb un ritme molt més lent, una disminució de l'atur.
- El creixement econòmic i el desarmament aranzelari que comporta l'entrada a la CEE agreugen un desequilibri bàsic de l'economia espanyola que fa dubtar de la seva continuïtat: el de la balança comercial.

- Un dels elements dinamitzadors de la conjuntura econòmica i que ha permès conviure amb el desequilibri comercial és el de la formidable entrada de capital estranger. Un canvi de signe en el flux de moviments internacionals de capitals o simplement una -molt previsible- disminució significativa del flux d'entrada faria inviable mantenir per molt temps el desequilibri comercial.
- La inflació -afavorida per la pressió de la demanda i les expectatives que crea l'absència de política de rendes- ha augmentat malgrat que els costos laborals per unitat de producte han disminuït en termes reals (és a dir, estan augmentant els "marges" empresarials).

Donat que la situació del mercat de treball continua evolucionant en sentit menys desfavorable als treballadors, no és estrany que el Govern i la direcció de la Patronal hagin oblidat dubtes anteriors sobre la conveniència de la política de rendes, plantejant un acord tripartit que inclogui una decisió centralitzada sobre salaris (com planteja el "pacte de la competitivitat" abonat per les forces parlamentàries i aplaudit pel Fons Monetari Internacional). Tanmateix, la mateixa conjuntura econòmica dificulta que la CEOE pugui assegurar el compliment de la seva política salarial per les seves bases (especialment en sectors amb una forta demanda, com el de la construcció) i el Govern ha exercit fortes pressions per evitar que es pactin augmentos salarials "excessius" als convenis. Cal notar, però, que els gestors del Banco d'Espanya han mostrat una gran desconfiança sobre el paper de la política de rendes i privilegien la política monetària com a instrument per controlar els desequilibris

econòmics', malgrat que l'experiència ha evidenciat que la puja de tipus d'interès pot provocar entrades de capital estranger que agreugin els desequilibris.

(6) L'EVOLUCIÓ DEL CONFLICTE INTERN AL PARTIT SOCIALISTA

L'evolució de les reivindicacions sindicals no sembla confirmar en absolut la racionalització del conflicte feta pel partit en el govern: l'allunyament del sindicat socialista respecte al partit expressaria la preocupació exclusiva del primer pels interessos extrets del sector de treballadors més privilegiat, amb feina estable i salaris relativament elevats; el partit, en canvi, expressaria els "interessos generals" i, en especial, els dels sectors socials desorganitzats. En realitat, però, una de les claus explicatives de la crisi de la política de "pacte social" és, al nostre parer, la frustració de les expectatives que tal política havia creat en termes de mesures estatals de "solidaritat social". En general, pensem que l'enfrontament entre els sindicats i el Govern va obrir precisament una dinàmica reivindicativa més favorable als sectors més desprotegits. Les mateixes reivindicacions de la vaga i les posteriors -com algunes de les incloses a la PSP- ho avalen, com també el fet que qüestions com l'augment del salari mínim legal hagin passat a un primer pla de les reivindicacions sindicals.

El nou disseny socialdemòcrata del qual parlàvem a l'article original no ha avançat. Més aviat ha retrocedit -en bona part a causa de la contundència de la vaga del 14-D-, malgrat que és palpable que subsisteix una desconfiança en relació amb el sindicat

¹ Per exemple, a l'Informe Anual 1988 del Banco de España pot llegir-se: "En las circunstancias actuales del mercado de trabajo, la moderación salarial ha de descansar en la mejora de la propia capacidad de ajuste del mismo, ya que el espacio para que las políticas agregadas de rentas puedan ser eficaces es muy reducido" (pàg. 100) i "... el mantenimiento de la estabilidad económica requiere un elevado protagonismo del control monetario (...)" (pàg. 101).

socialista dins l'aparell del PSOE. D'altra banda, la confrontació amb els sindicats ha contribuït a generar dins el PSOE declaracions crítiques (Leguina), un nou corrent dissident (Democràcia Socialista) i, fins i tot, una escissió (Damborenea). Però, en termes generals, la sensació d'incomoditat amb el conflicte PSOE-sindicats entre els militants del partit socialista sembla que ha quedat suficientment neutralitzada per la seva dependència majoritària respecte de l'aparell de l'Estat.

L'element clau aquí és que tot i que les darreres eleccions (europees i generals) han suposat un cert canvi en la composició de la base electoral del PSOE (retrocés significatiu als grans nuclis urbans), la quota electoral obtinguda ha resultat suficient per a una còmoda continuïtat a l'Executiu.

Salvador Aguilar i Jordi Roca

Barcelona, 19 de maig de 1990

Resum del debat¹

1. Intervencions dels ponents

SALVADOR CARRASCO

Per entendre millor les reflexions que es fan a la ponència presentada i els elements que a continuació s'indicaran cal tenir en compte el punt de partida i les preocupacions de qui explica tot això.

El ponent és professor de Sociologia de l'Empresa i manifesta que li resulta molt suggeridora la proposta de fer un debat sobre sindicalisme, i confessa la dificultat de fer-ho des de les circumstàncies ambientals en les quals es mou. Segons ens indica, en la seva exposició hi ha un diàleg implícit amb companys i persones pertanyents a organitzacions patronals.

La perspectiva des de la qual enfoca el problema parteix de la lectura del procés de concertació social des de la vaga del 14-D fins ara, assenyalant els elements més importants que a parer seu anaven apareixent.

Un nou model de concertació social

Actualment s'està donant una nova negociació, un nou tipus de concertació econòmica i social molt diferent de la que es produïa a l'època de la transició política. Hi ha alguns elements recollits de testimoniatges i escrits de dirigents sindicals que ho corroboren, d'entre els quals destaquen els següents:

¹El debat va celebrar-se el dia 7 de juny de 1990.

Ambigüitat calculada

Hi ha una manca de voluntat per arribar a pactes globals i també una cerca de consens en temes concrets i precisos. Hi ha una ambigüitat calculada al moment de decidir si s'ha de negociar a dues o tres bandes.

Aquesta ambigüitat permet que es doni una negociació a dos en alguns moments i que després no es pugui fer una negociació tripartida, com per exemple en temes com els tractats últimament, durament criticats per la CEOE. De fet, també la CEOE havia entrat en aquest joc negociant amb el Govern la Seguretat Social i després no va acabar de tancar uns acords presos, gairebé al 90%, sobre la formació professional, tot i la seva insistència inicial.

Absència d'acords en temes clau

Aquest és un altre element important; l'exemple més clar és la manca d'acord sobre les bandes salarials, la qual cosa obligarà a un replantejament de l'acció sindical de l'empresa sense un marc de referència més global.

Inici de negociacions descentralitzades

Aquests esbossos de negociació descentralitzada que s'han fet han plantejat, d'entrada, molts problemes a les relacions industrials a escala autonòmica. Exemples d'aquestes negociacions en podem trobar als intents de concertació social fets a Catalunya, al País Basc, especialment reeixida en alguns aspectes, i a Andalusia.

S'imposa una conclusió: el model de negociació tripartida, fórmula tradicional europea per a la concertació social, s'ha abandonat de fet, la qual cosa no vol dir que s'opti per un altre model de confrontació, sinó més aviat que a la cultura de la negociació hi

ha més figures que el model tripartit. A més, s'ha d'afegir que en aquest sentit la situació espanyola no es diferencia notablement de l'existent a altres països europeus.

Igualment, cal recordar que als pactes socials de la transició també hi havia hagut concertació bipartida i tripartida, però n'eren la CEOE i la UGT els protagonistes més destacats. Aquest marc ara ha canviat, d'una banda per l'absència de la CEOE en determinats acords i, d'altra banda, per la unitat d'acció sindical i la Plataforma Sindical Prioritària que han pactat els sindicats majoritaris.

D'alguna manera s'ha de dir que un model de concertació social no consolidat encara, ha entrat en crisi definitiva.

Possibilitats de negociació descentralitzada

És un altre dels elements a analitzar; caldria veure per què en l'àmbit autonòmic és difícil avançar i quines són les possibilitats que hi hauria a Catalunya d'anar endavant en una concertació de caràcter autonòmic. Cal reflexionar sobre els motius que han fet fracassar aquest tipus de negociació.

Unitat d'acció sindical

La unitat d'acció sindical i l'elaboració de la Plataforma Sindical Prioritària és un fet històricament molt important. A la història del moviment obrer, la unitat d'acció s'havia donat entre sindicats molt diferents com ara la CNT i la UGT, i fou purament conjuntural.

En aquesta ocasió, la Plataforma Sindical Prioritària sembla apuntar cap a una estratègia compartida i la unitat sindical que l'ha precedit i l'està seguint n'és un element clau.

Resta per veure quin futur té o quines expectatives pot generar aquesta unitat d'acció i aquesta coincidència en una proposta conjunta com la PSP. En alguns articles, dirigents de CCOO han apuntat cap a la unitat sindical, però la UGT se n'ha desmarcat ràpidament i, tot i no descartant aquesta possibilitat a llarg terme, s'ha refermat en el seu model socialista i en una línia d'autonomia sindical respecte del PSOE.

Control sindical sobre la contractació

Aquest control, en la història del moviment obrer ha tingut tres precedents importants: en totes les ocasions ha trobat una oposició aferrissada de la Patronal i pràcticament ha fracassat. Un intent significatiu es produí durant la Segona República, amb Largo Caballero com a ministre, que no se'n va poder sortir amb la llei que presentava.

Ara, si prosperés el decret sobre el control sindical dels contractes de treball, ens trobaríem amb un avenç històric en la història del moviment obrer i amb un avenç en la democràcia industrial al nostre país.

Tot i que la reacció de la Patronal ha estat molt dura i ha emprat qualificatius com "bodrio", caldria relativitzar aquestes expressions, ja que són d'ús comú a Europa on, per exemple, organitzacions patronals de França o Alemanya consideren aquest control com a "fantasia demencial".

No hi ha gaire diferència amb el vocabulari utilitzat per les organitzacions patronals europees. En aquestes últimes setmanes s'ha celebrat una reunió internacional d'empresaris on un dels acords era el rebuig al control sindical acordat a Espanya entre el Govern i els sindicats.

Això corrobora la lentitud amb què camina la idea de democràcia industrial i la dificultat que representa, en aquests moments de flexibilització del mercat de treball, trobar garanties per evitar abusos en els nombrosos tipus de contractació possibles.

La competitivitat no és només un factor econòmic

Quan es parla de pacte de competitivitat es fa utilitzant aquesta paraula en un sentit només econòmic i caldria plantejar-lo a una escala més global, més general, no només des del sistema productiu i des de l'economia sinó des d'un concepte cultural de la competitivitat que abasti tot un conjunt de fets.

Pensar que la competitivitat està centrada en la despesa pública, els tipus d'interès, la política fiscal, la rigidesa del mercat laboral o les actituds sindicals és reduir el sentit d'aquesta expressió.

Caldria tenir en compte almenys les següents variables, no totes econòmiques: 1. Dinamisme de l'economia. 2. Eficàcia del sistema industrial. 3. Dinamisme del mercat. 4. Dinamisme financer. 5. Els recursos humans. 6. El paper de l'estat. 7. Els recursos naturals. 8. L'orientació internacional de les empreses. 9. La innovació i la investigació. 10. El consens i l'estabilitat socio-política de l'entorn empresarial.

JORDI ROCA

Indica dos grans temes que poden afavorir el debat. Un fa referència a les diferents interpretacions del conflicte Govern-sindicats que donà lloc al 14-D, l'altre tracta de definir què vol dir el terme concertació.

Dues interpretacions diferents del conflicte

Versió oficial: "Allunyament dels sindicats dels interessos generals"

La interpretació oficial és la del partit-govern, definit així perquè es considera que la vinculació de la major part del partit a l'aparell de l'Estat és una de les qüestions clau per entendre les actituds del PSOE durant tot el conflicte i fins i tot posteriorment.

Des d'aquesta òptica es veu com a causa del conflicte l'allunyament dels sindicats de la política de consens i de pacte global que havia estat dominant des del 1978 fins al 1986, especialment en el cas de la UGT.

Aquest allunyament representa un distanciament dels sindicats dels interessos generals i, en particular, dels sectors socials més desafavorits que pel fet d'estar més desorganitzats no estan representats per ningú, excepte pel Govern.

Aquests sectors de població: joves sense feina, aturats, pensionistes..., segons la interpretació que reiteradament manifestaven els ideòlegs del Partit Socialista, es trobarien marginats de la política dels sindicats, preocupats només pels interessos dels sectors més privilegiats: treballadors ocupats amb feina estable i salaris més elevats en relació amb altres amb ocupacions més precàries.

Una altra versió: "Frustració de les expectatives sindicals en la concertació social"

La interpretació defensada pels autors d'aquesta ponència planteja justament el contrari de la del partit-govern. D'una banda, la

frustració de les expectatives que els sindicats tenien dipositades en la concertació com a via per aconseguir millores importants amb mesures de protecció social. Tanmateix, aquestes no eren les úniques expectatives i, en ocasions, tampoc eren les més importants; n'hi havia d'altres com l'estabilització del sistema polític i la mateixa consolidació dels sindicats a escala institucional (obtenció de guanys organitzatius, subsidis estatals, etc.).

D'altra banda, la vaga general demostrà que el conflicte entre Govern i sindicats i l'adopció, per part d'aquests, d'estratègies més autònomes ha obert, contràriament a allò manifestat per la versió oficial, un major interès pels sectors més desafavorits (aturats, perceptors del salari mínim, etc.).

Igualment ha augmentat l'interès per la situació dels treballadors en situació precària. De fet, les reivindicacions de la vaga general, les negociacions posteriors i molts dels punts de la Plataforma Sindical Prioritària i fins i tot la mateixa orientació de la negociació col·lectiva dels darrers anys experimenten una preocupació pels sectors pitjor pagats. Fins i tot en alguns casos es tornen a fer reivindicacions d'augment lineals (oblidats els últims temps) que tendeixen a disminuir, en part, les diferències salarials.

No es pot interpretar, doncs, que aquest abandonament de la línia de concertació seguida fins al moment signifiqui un replegament en la defensa d'interessos més concrets.

¿Negociació és concertació?

Segons el ponent, utilitzar la paraula "concertació" per definir allò que estan fent el Govern i els sindicats pot crear confusió.

Els mateixos protagonistes i, sobretot, els mitjans de comunicació ho caracteritzen així (concertació social primera fase, segona fase) i creen la sensació que s'ha tornat a un esquema de relacions on hi havia una confluència entre sindicats, empresaris i Govern, com els acords ANE, AES o, fins i tot, del tipus AMI, on el Govern no participava però hi estava al darrere.

Tanmateix, una de les característiques de la situació d'avui és la negació dels sindicats a acceptar la concertació tal i com s'ha entès habitualment, com un pacte global i tripartit fonamentat en uns objectius macroeconòmics consensuats i tenint com a ingredient principal la restricció salarial.

De fet, tant la CEOE com el Govern desitjarien la tornada a aquest tipus d'esquema i ja el tenen fins i tot batejat: pacte de competitivitat o pacte de progrés. Des que el Govern proposà aquest tipus d'entesa, comptà amb el suport unànim del Parlament i l'aplaudiment de la CEOE, fins el Fons Monetari Internacional recomana que es torni a la negociació centralitzada de salaris.

Però és justament a aquest tipus de pacte global que els sindicats es neguen a participar, per això la concertació social, ara, no es concreta com s'havia entès tradicionalment.

No es vol dir, en absolut, que les actuals negociacions no puguin obrir unes perspectives, però no es pot pensar que en aquests moments s'hagi de parlar de "concertació".

Pel conferenciant el fenomen que està succeint al nostre país té un altre nom: neocorporativisme. I entén aquest terme amb unes fortes implicacions de consens tripartit i de centralització de les relacions laborals i, en particular, de la negociació dels salaris.

Que pugui reeixir depèn d'unes condicions molt determinades i és un fenomen prou específic com per no identificar qualsevol tipus de negociació Govern-sindicats com a concertació. No és un problema de noms, sinó de fenòmens diferents.

SALVADOR AGUILAR

Tot tenint en compte que en Ciències Socials no es poden fer prediccions exactes, de l'anàlisi del que està passant en el moment actual en la concertació es poden preveure possibles tendències de futur.

Possibilitat d'una negociació global

No és descartable tornar a una negociació global, però ara més institucionalitzada i amb una relació de forces entre les tres parts bastant diferent.

Els elements que permeten fer aquesta predicció són:

Liquidació del deute social versus concertació

En el fenomen anomenat "concertació" que es dona actualment no es pot dir que hi hagi un veritable intercanvi recíproc. Independentment de l'aparença de negociació que de forma continuada, sembla fer-se entre Govern i sindicats, hom pot comprovar que es tracta d'un intercanvi bastant esbiaixat, on només una part atorga concessions, en aquest cas el Govern.

Els sindicats no estan donant res a canvi, no s'estan compromentent a firmar acords de moderació salarial, pot semblar que estan oferint la pau social o més exactament la tornada al clima de cooperació existent uns anys enrera.

Però la realitat és que els sindicats estan obtenint importants millores sense contrapartides, la qual cosa fa pensar que més que una negociació, es tracta de la liquidació d'un deute (dit en termes mercantilistes), el produït pels efectes de la vaga general. El Govern ara estaria concedint bona part d'allò que es demanava, i això no té gaire a veure amb el que normalment entenem per concertació.

La recuperació de força institucional per part dels sindicats

Aquest tipus de negociació en el qual sembla que hi hagi un intercanvi desequilibrat a favor dels sindicats pot semblar una primera fase que permeti arribar a una de posterior amb una altra correlació de forces.

Així, els sindicats han forçat el PSOE, i aquest ha acabat acceptant-los, a un tipus d'intercanvis que impliquen la recuperació per part de les organitzacions obreres de força organitzativa i institucional per la via normal, la d'obtenir coses tangibles per a la seva base social.

Les negociacions actuals, preludi d'una concertació global

Tot l'exposat fins ara fa pensar que en aquesta fase de negociacions s'estarien preparant les condicions per a una de segona, aquesta de caràcter tripartit.

Aquesta tendència a una concertació global, institucionalitzada, que obligaria a posar en marxa el "Consejo Económico y Social" o un mecanisme similar, es pot veure en dos elements.

D'una banda, el Govern (i no només el Govern) vol una política de rendes que es materialitzaria en forma de pacte de competitivitat

o semblant. En el recent Congrés d'UGT el ministre Chaves parlà sobre això sense ambigüitats i el pacte de competitivitat apareixia, almenys com a declaració d'intencions, com quelcom no gaire diferent dels pactes tripartits signats en èpoques anteriors.

D'altra banda, els sindicats espanyols també volen la concertació social però no aquella on l'únic factor operatiu dels acords és la restricció salarial. En aquesta ocasió els sindicats volen intercanvis de veritat no rebutjant un acord tripartit, sinó més aviat situant-lo a un nivell més institucional.

Cal dir igualment que en aquest país han passat prou coses com per veure que la democràcia liberal no està encara consolidada, sinó en procés de consolidació. La cultura política que s'està formant és encara molt precària i els actors socials no poden, en aquesta situació, deixar de considerar alegrement la conveniència d'acords tripartits del tipus que normalment es diu concertació.

En aquesta perspectiva hi ha un obstacle important que, paradoxalment, és el comportament de les organitzacions empresarials, en les quals malgrat les declaracions d'intencions, com la carta que el sr. Cuevas trameté a Felipe González demanant la tornada a la tripartida, es tracta d'una Patronal amb poca capacitat de cedir, requisit imprescindible per a una negociació institucionalitzada.

Aquest caràcter fonamentalista de l'organització patronal espanyola, conseqüència de la seva història, apareix com l'obstacle més important per a una concertació nova.

2. Debat obert

Josep Ma Rañé (UGT)

La concertació, el nom i la cosa

Quan es parla de concertació sembla que en alguns moments es fa referència al model que ja coneixem i en altres ocasions es parla des del punt de vista semàntic. Es pot caure en el parany d'identificar el nom amb l'experiència concreta i de no fer abstracció de la idea de concertació, tot i marcant les diferències amb altres processos. No es pot dir que aquestes negociacions bilaterals Govern-sindicats no siguin concertació, diferent, però concertació, com també ho era l'Acord Marc Interconfederal (AMI) o l'Acord Econòmic i Social (AES) o l'ANE ("Acuerdo Nacional de Empleo") i fins i tot els Pactes de la Moncloa, que es van fer sense participació dels sindicats.

Una altra visió de la posició del partit-Govern respecte a la vaga general

Es manifesta en desacord amb les versions donades pels ponents sobre l'actuació del partit-Govern davant el conflicte que portà al 14-D. Tot i sent certa la interpretació que el Govern entenia l'enfrontament a partir de l'allunyament dels sindicats dels interessos generals i la defensa de plantejaments corporativistes (fins i tot Txiqui Benegas deia que els sindicats s'havien tornat tots comunistes i d'altres barbaritats fora de to), s'han de considerar dos elements.

D'una banda, la dificultat per part del partit-Govern de trobar instruments per saber què passava a la societat. Considerava que encara no era el moment de repartir i aquest és l'element clau en el que es constaten les diferències que fan ineficaç aquest model de concertació.

El model de concertació era un model per sortir de la crisi, per a la recuperació econòmica, per a l'acumulació de capital, tot això per afavorir l'ocupació. El Govern, l'any 1988, encara considerava que no era temps de repartir, que calia continuar acumulant, que l'economia espanyola no estava bé encara...

D'altra banda, al rerafons del 14-D i com a factor no declarat es trobava la voluntat de legitimar la política del Govern, la famosa frase " (...) Aquí pongo las cuentas del Reino para que se discutan (...)".

La concertació descentralitzada

Se'n troben models diferents. En alguns casos els governs autonòmics, sobretot els de majoria socialista, signen acords amb els sindicats, perquè això dóna imatge d'esquerra. En altres casos, com per exemple a Catalunya, el Govern de la Generalitat no vol intervenir en un fet que anava dirigit a desgastar el Govern central, consideren la Plataforma Sindical Prioritària com a exigència del 14-D davant Madrid.

Aquestes diferències i la manca de tradició dificulten la concertació a les comunitats autònomes, tot i que en molts casos les competències d'aquestes respecte dels temes en conflicte són plenes.

ALBERT RECIO

La política del Govern: conjunturalisme, no estratègia. La necessitat de legitimitat

L'estratègia del Govern no ha variat, i aquesta conclusió es desprèn d'una lectura analítica, teòrica i política del que diuen els qui realment manen a la política econòmica del país, com per exemple el Banco de España.

D'altra banda, els problemes estructurals de l'economia espanyola fan que qualsevol procés de creixement generi desequilibris seriosos en termes d'inflació, balança de pagaments, etc.

Igualment hi ha factors que poden permetre, des del punt de vista sindical, desbloquejar la situació, com per exemple la Plataforma Sindical Prioritària, que afavoreix la negociació parcial, o el fet que Leguina s'avancés en les negociacions al Govern central, pel que fa a la Comunitat Autònoma de Madrid.

Però aquest Govern no té gaire estratègia a llarg terme, el que hi ha és molt conjunturalisme. L'afer Guerra i la pèrdua de vots a les darreres eleccions generals, formen part d'aquests elements conjunturals que fan que els intercanvis realitzats ara siguin més favorables als sindicats, tot buscant que aquests atorguin la legitimitat que el Govern necessita. Moltes de les concessions que s'estan fent ara són possibles gràcies a l'augment de la recaptació fiscal, però no és previsible a llarg terme un canvi gaire important.

El pacte de competitivitat, noves paraules per a un vell discurs

El discurs que s'organitza al voltant de la competitivitat continua sent el de sempre. El Banco de España continua dient que s'ha de flexibilitzar el mercat de treball quan, si comparem les dades al nostre país amb d'altres països d'Europa, estem en aquest aspecte quatre vegades per sobre pel que fa als percentatges de contractes temporals. A nivell intern de l'empresa, les possibilitat de mobilitzar un treballador dins d'aquesta són molt grans, ja no més que a Europa, sinó més que als Estats Units.

El doble nivell de la concertació: sindicats i empreses

Des del punt de vista de la concertació s'està reforçant un model doble. D'una banda, la negociació Govern-sindicats per aconseguir lleis que imposin millores no assolibles a nivell d'empresa per manca de força estructural per fer-ho.

D'altra banda hi ha una negociació a les empreses realitzada exclusivament en termes salarials; si s'observen els últims convenis les pujades de sous que hi ha hagut es situen entre el 7, 7,5 o 9, en alguns casos, la qual cosa fa pensar que implícitament hi ha una banda salarial.

Quan es parla de control sindical de la contractació apareix la incògnita de si serà possible realitzar-lo en la pràctica a les empreses. Una cosa són les perspectives que tenen les cúpules sindicals i una altra de ben diferent és la cultura política dels comitès d'empresa i dels treballadors en general, molt pobra i molt vinculada a la "pela".

La debilitat de les plataformes de conveni on hi ha poca batalla per aspectes diferents dels monetaris, unida a l'ofensiva patronal contra aquest control sindical dels contractes, fa pensar que aquestes negociacions seran dures i el seu model serà inversament proporcional al percentatge de precarització, per exemple es podrà

fer a la SEAT però al tèxtil o al comerç, on gairebé no hi ha comitès, serà molt més difícil.

Cal que els sindicats siguin més ofensius

Tanmateix, tot i sent possible el control de la contractació, cal tenir en compte que no deixa de ser un aspecte defensiu. Es vol controlar els dolents, però s'accepta la temporalitat, i el creixement d'aquesta és degut a una part de permissivitat i a una altra part de model econòmic.

Al marge que els contractes siguin o no legals, l'especialització d'aquest país en turisme, comerç, produccions molt estacionals, genera un creixement de l'ocupació temporal normal.

Sense discutir el model econòmic conjunt, el marge de maniobra és molt petit. Cal fer un plantejament polític de discutir a la Patronal l'hegemonia sobre el control dels recursos productius. Si els sindicats no es situen més a l'ofensiva no resoldran els problemes.

RAMON ALQUÉZAR

Els empresaris mantenen els vicis heretats del franquisme

L'ofensiva patronal contra el control sindical de la contractació no és únicament previsible per l'evolució de la situació actual sinó que respon a uns "tics" heredats del franquisme. Tot i estant d'acord que la Patronal espanyola es comporta igual que ho fan els seus homònims a Europa, cal afegir que al nostre país, a diferència per exemple de la Patronal francesa, els empresaris durant 40 anys han pogut imposar impunement les relacions laborals i això és una cosa que no s'oblida fàcilment en 10 o 12 anys.

La negociació descentralitzada: el perill de la insolidaritat

En la mesura que les relacions de producció són estatals, si es fa una negociació descentralitzada es corre el perill de generar una possible insolidaritat. Tothom s'alegra que els treballadors de determinades comunitats autònomes millorin, però es poden produir desequilibris greus allà on no hi hagi una implantació sindical forta o vigilància i fiscalització.

En aquest tema, els sindicats han patit una certa miopia ja que els governs de moltes autonomies tenen competències plenes en molts àmbits i caldria exigir-los que les facin efectives. Un exemple clar és la manca de desemmascarament del discurs de Convergència a Catalunya, que considera que no s'ha de desgastar el Govern català quan l'enfrontament és amb el Govern de Madrid.

La subordinació dels sindicats als partits, una hipoteca que s'arrossega

Es cert que el 14-D ha alertat els sindicats però l'estratègia, dissortadament, no és gaire positiva, o en tot cas presenta moltes incògnites. Això és degut a la subordinació als partits polítics que féu el sindicalisme de classe durant l'etapa de la transició per consolidar la democràcia, hipoteca que s'arrossega i que explica certs plantejaments de prudència i continuisme que encara s'estan mantenint.

RAMON ALÓS (CCOO)

Sobre la preocupació sindical envers els sectors més desafavorits

No es pot afirmar amb la rotunditat manifestada que els sindicats prestin més atenció als sectors més desafavorits ara que a l'època

dels Pactes de la Moncloa. En certs aspectes ha estat així però no es pot ser tan categòric, ja que la política de pactes sempre ha tingut present aquests sectors, per exemple, les empreses amb situacions de més dificultat.

Els sindicats i els treballadors no són dos mons diferenciats

No hi ha dos mons diferenciats, el dels sindicats i el dels treballadors, com afirmen alguns ponents, ja que els sindicats es desprenen, "mamen" la cultura dels treballadors, tenen els mateixos defectes d'aquesta cultura, de la qual són un reflex, com també de la cultura general del país.

La cultura dels treballadors no és tan "pessetera"

Malgrat les manifestacions d'alguns participants, la cultura dels treballadors no és ara tan pessetera com abans. Un exemple d'això és l'últim conflicte de la construcció, on s'han introduït altres motius diferents dels purament monetaris.

La necessitat de legitimació del Govern no és una cessió dels sindicats

Els últims acords assolits amb el Govern central, a nivell autonòmic o més recentement amb l'Ajuntament de Barcelona, estan motivats en una part molt important per la necessitat de legitimació d'aquestes institucions, però no es pot valorar com una cessió dels sindicats.

En tot cas, caldria veure quin cost ha tingut i, sobretot, s'ha de tenir en compte que s'ha fet ara, després del 14-D, no abans.

La política econòmica del Govern no és la mateixa

No és cert tampoc, com s'ha manifestat en el debat, que la política del Govern sigui la mateixa, almenys en el sentit que s'ha indicat a l'exposició precedent. La política econòmica continua sent, essencialment, la mateixa, però a la política social hi ha alguns canvis, com el control dels contractes, la negociació col·lectiva dels funcionaris, que fan pensar que no és la mateixa.

J. M. GASCH

Sobre el control sindical dels contractes

No hi ha res de nou en això del control de la contractació, de fet l'Estatut dels Treballadors ja ho preveia en assenyalar el dret dels comitès d'empresa a una informació sobre els contractes. El que cal preguntar-se és què vol dir informació, o control, i es digui com es digui, és necessari que la gent els demani.

Mentre la Jurisdicció Social continuï avalant els contractes de formació, considerant-los vàlids encara que sense formació teòrica ni pràctica, aquest element de la concertació social no serà un element de progressivitat. Caldrà veure què diu la llei i com s'aplica.

ALBERT ESPUNA (USO)

Concertació sí, però amb participació de tots els sindicats

Pel que fa a les premisses d'aquesta concertació es manifesta d'acord amb allò plantejat per algun participant: l'afer Guerra, les eleccions generals i la vaga del 14-D són elements condicionadors.

Hi ha dos aspectes importants que s'han aconseguit amb la concertació: el control de la contractació i el pagament del deute

que el Govern tenia amb els funcionaris. Tanmateix, no s'ha centrat en temes importants com, per exemple, el Salari Mínim Interprofessional, que ha pujat per sota de l'IPC.

Ha faltat debat i participació d'altres sindicats. USO fou una de les organitzacions sindicals que donà suport a la vaga general i sempre ha tractat de mantenir relacions amb els altres sindicats -CCOO i UGT- però no ha estat possible. S'han d'ajuntar esforços i no és bo que uns determinats sindicats monopolitzin la concertació.

JOSEP Ma RAÑE

Sobre la legitimitat que atorga la concertació

Es cert que la concertació és la legitimació dels governs, però és un element molt més positiu si es té en compte que una de les raons del 14-D era el gir social que el Govern deia que feia en solitari, allò de "governar para el pueblo pero sin el pueblo", el neonepotisme.

Si ha d'haver-hi una actuació social la concertació impedeix que sigui feta des de la posició solitària del Govern i del despotisme il·lustrat.

Les dificultats per moure el salari mínim

En una negociació tripartida s'han de tractar temes amb la Patronal perquè afecten les empreses. Però per a la defensa dels interessos dels menys afavorits cal una negociació directa amb qui fa la política de rendes (jubilats, aturats, salari mínim...) i aquest és el Govern.

El salari mínim serveix com a element referencial, quan es mou es mouen moltes més coses. Hi ha un salari mínim per als ocupats i un altre per als no ocupats. Si s'apugen de forma diferent es dirà que s'és insolidari. Si es pretenen apujar tots dos a l'hora, resultarà difícil resoldre situacions com la dels treballadors del comerç, que no tenen conveni.

Sobre la insolidaritat i la miopia dels sindicats

S'han tractat aquests aspectes sota punts de vista contradictoris.

Els moviments d'avenç dels treballadors són semblants als moviments peristàltics dels cucs. Primer llencen el cap sense trencar el cos, reculen i fan que tot el cos s'ajusti al cap per després tornar a llençar-se. Els processos d'avenç que fan alguns treballadors serien negatius si trenquessin el cos, no si serveixen de motor.

Això és el que passava amb la política de rendes. Sectors que podien anar més enllà de l'AMI sacrificaven el seu increment per tal que els que no hi poguessin arribar tinguessin un increment més alt.

S'han dit a les intervencions coses contradictòries: d'una banda, no es pot anar més lluny que d'altres per no ser insolidaris. D'altra banda, no val la pena fer lleis perquè no es té força per aplicar-les.

La importància de desenvolupar l'Estatut dels Treballadors

Hi ha moltes coses que diu l'Estatut dels Treballadors però com que no estan desenvolupades no tenen aplicació pràctica, com per exemple l'Article 57, que preveia sancionar les empreses però no arbitrava el mecanisme per fer-ho. En aquell moment, la Patronal també va posar el crit al cel, però curiosament deia que

l'Administració no havia de participar-hi, que era una cosa que podien arreglar empresaris i treballadors.

Ara diu just el contrari, l'interessa més que sigui l'Administració amb els seus 150 o 200 inspectors per a tot Espanya (30 per a Barcelona), ja que de delegats sindicals n'hi ha més de 30.000 i seria més fàcil controlar els contractes.

JORDI ROCA

La paraula "concertació" i el seu ús abusiu

No es tracta de fer discussions semàntiques sinó de fer una anàlisi de com va el procés . Les reivindicacions aconseguides no són fruit d'una negociació en el sentit tradicional de contrapartida dels sindicats (normalment la restricció salarial). No sempre que es reuneixin Govern i sindicats podem dir que es tracta de la concertació.

El Govern sí que ha canviat la seva estratègia

Manifesta el seu desacord amb les afirmacions que consideren que el Govern no ha canviat la seva estratègia. Considera que aquesta no ha variat pel que fa a la política global, però sí en la manera com el poder enfoca la relació amb els sindicats.

La clau del conflicte del 14-D no fou un canvi de l'actitud de la UGT sinó un canvi en l'actitud del Govern, incapaç de complir uns acords que ja havia pres i de fer unes mínimes concessions salarials, que no modificarien la política global i haurien pogut evitar el conflicte.

No és clar que entre el Govern i el Banco de España hi hagi una mateixa estratègia quant a política de rendes. L'informe del 1988 d'aquest banc diu clarament que de la política de rendes es pot esperar ben poc.

SALVADOR CARRASCO

Pessimisme quant al futur de la concertació social

El neocorporativisme espanyol és diferent del d'altres països europeus, està poc consolidat i té unes mancances estructurals importants. Les poques vegades que s'ha intentat, la negociació tripartida no ha acabat de prosperar.

La importància de tornar al "treball de base"

Aquest fet ha tornat a ser moda a causa de la polèmica sobre el control dels contractes i fins a un cert punt és un tema que els sindicats tenien oblidat, ja que des de la transició han hagut de realitzar esforços que permetessin la seva institucionalització i aquests esforços s'han endut molta energia.

Sobre els sindicats i les capes més desafavorides

És important constatar la dificultat d'acostar-se a l'economia submergida per part del sindicats. El món submergit és un món immens en el qual el sindicalisme, en general, ha perdut la batalla. Amb uns anys d'economia submergida, s'han perdut 50 anys de lluita sindical.

És un repte important i sembla que hi ha consciència per part d'aquestes organitzacions, encara que no és clar que estiguin en condicions d'abordar-ho adequadament. Tanmateix, s'han començat a fer algunes actuacions en aquest sentit: la participació de

dirigents sindicals en la condemna a les expulsions de treballadors estrangers realitzades els últims dies en pot ser un exemple.

RAMON ALÓS

Ofensiva versus defensiva. Els condicionaments de la conjuntura

Fins al 1985 la negociació era defensiva i a partir d'aquest any, es pot dir que s'ha passat a l'ofensiva. Això és un fet clau i està vinculat a la situació social i cultural del país fins al 1985, la qual té bastants a veure amb el que passava a les empreses en aquell moment.

Les necessitats més importants en la primera època eren els salaris i la defensa del lloc de treball. A les empreses, en general, s'estava a la defensiva pel que fa a aquests dos temes. No es vol dir amb això que les negociacions fossin les que havien de ser, però responien a una situació social i cultural molt determinada. Per exemple, a Nuñez i Navarro hi havia més de 1.000 treballadors, ara no en té més de 50 i no hi ha hagut cap conflicte. S'han acomiadat 950 treballadors i no ha passat res.

Cal comprendre el que passava a la vida del país per comprendre el tipus de negociació que es feia, no es pot afirmar amb la rotunditat que es fa que no hi havia preocupació pels sectors menys afavorits, ja que la defensa del lloc de treball i el salari eren les necessitats més punyents.

Es a partir del 1985 que s'inclouen als convenis clàusules sobre seguretat laboral, organització del treball o participació sindical, molt precàries si es vol, però abans d'aquest any no se'n trobarà cap.

ANTONI RIUS (Sindicat de Tècnics Tèxtils)

La decadència del tèxtil i la responsabilitat sindical

Es tracta d'un ram que, tot i haver estat un dels més importants, ara està en franca decadència, no pel que fa a la producció, sinó al nombre d'empreses.

Considera falses les afirmacions fetes anteriorment sobre la intervenció sindical en la defensa dels sectors menys afavorits. Les actituds de CCOO i UGT són més regressives per als treballadors que el sistema franquista; pel tèxtil no han fet res més que l'organització del treball, introduint-hi aspectes molt negatius per als obrers.

La vaga general fou un èxit perquè s'aturaren serveis importants com els autobusos, i la gent estava cansada d'haver de suportar sobre les seves espatlles el pes del sistema, però la prepotència d'alguns sindicats que no volen deixar-n'hi participar d'altres pot portar al caos sindical.

JOAQUIM NOVELLA

La política econòmica ha canviat qualitativament

Des del punt de vista de la política econòmica s'ha de dir que sí que hi ha hagut un canvi qualitatiu. Tot i que en línies generals el seu disseny és el mateix, per part de la UCD i el PSOE: aquest model estava pensat per a la sortida de la crisi. A base de recuperar els excedents empresarials es facilitaria la inversió, la qual cosa donaria més producció i més ocupació.

Aquesta ha estat la política de Fuentes, del Banco de España i dels ministres d'economia, siguin de la UCD o del PSOE, malgrat algunes diferències, que s'han de considerar secundàries.

En aquests moments sembla que hi ha una variació important respecte al control de l'excedent empresarial. Hi ha dues possibilitats de negociació: a) Nosaltres acceptem moderar-nos, vostès tindran més excedent i aquest ja ens crearà l'ocupació. b) Vostès tenen la part activa, nosaltres acceptem, o no, moderar-nos, però tenim capacitat per veure què es fa amb aquests excedents, per garantir que tinguin una utilitat productiva.

No se sap ben bé què sortirà de tot això, el sr. Cuevas diu que és una pallassada, però si fos possible, seria un dels punts que permetria la democràcia d'empresa.

La necessària reforma de l'empresa espanyola

Sempre se'ns ha dit que la crisi ha estat conseqüència d'un excés salarial i d'una rigidesa del mercat de treball, la resta és culpa dels àrabs. Però de la qüestió estructural de l'empresa espanyola ningú no en diu res. Hi ha estudis que demostren que els nostres empresaris han estat mals empresaris durant molts anys, tenien empreses protegides, no pagaven impostos i gaudien de mà d'obra relativament barata fins al 1974 o al 1975, on, per la situació política, els costos laborals es disparen.

¿S'ha fet la reforma estructural de l'empresa? Els empresaris, ¿han invertit el que calia? Podem dir que a partir del 1985 hi ha un canvi i per això és raonable que els sindicats insisteixen en allò que la Plataforma Sindical Prioritària diu: que la democràcia també s'ha de fer a nivell econòmic i social.

Europa

Un element que no ha aparegut al debat ni a les ponències és el fet europeu. En quatre anys, quan la unió monetària es dugui a terme s'haurà de tenir en compte aquest aspecte, ja que afectarà les negociacions a Espanya.

SALVADOR AGUILAR

Els sacrificis d'uns no porten necessàriament la millora d'altres

Fa referència a les intervencions d'alguns dirigents sindicals respecte al fet que els sacrificis dels sectors que podrien obtenir més increments serveix per facilitar millores a sectors que per si sols no ho aconseguirien. Indica el ponent que aquest plantejament no es pot sostenir amb seriositat, ja que no hi ha cap mecanisme que garanteixi que realment es faci aquest transvasament cap als sectors menys privilegiats.

La diferència entre els sindicats i els treballadors és un fet real

Malgrat algunes afirmacions cal insistir en aquesta diferenciació. Els sindicats són un producte de la classe treballadora d'un país, però no tota la cultura dels treballadors és la dels sindicats, hi ha d'altres formes, altres dimensions que són expressions del conflicte de classes que superen netament els sindicats.

Els noms i les coses

És important utilitzar bé els noms. Quan es parla de neocorporativisme es fa referència a un model bastant precís que permet entendre coses com, per exemple, les diferències entre alguns dels sindicalistes presents al debat i les manifestacions que els sindicats majoritaris no deixen participar els altres.

Els models corporativistes es basen en el monopoli de representació, la qual cosa vol dir que és només una part dels sindicats la que podrà administrar els beneficis que rebin els representants dels treballadors.

ALBERT RECIO

Parlar de l'empresari espanyol és parlar de ciència-ficció

Pel que fa a les afirmacions fetes sobre l'economia espanyola o l'empresari espanyol, cal dir que parlar-ne és com parlar de ciència-ficció. Des que la pesseta entra al sistema monetari europeu, no hi ha política monetària espanyola, aquesta es decideix des del Bundesbank, aquí només cal posar el pilot automàtic i no fer res. L'única cosa que queda per marcar és la política de rendes.

Un dels problemes principals de l'economia espanyola no és l'empresari espanyol -endarrerit i poc competitiu- sinó que l'estructura productiva del país està en mans no controlables, els últims anys s'ha posat el país en venda.

Després apareix el problema de la balança de pagaments, perquè no produïm béns d'equip pel fet de no haver-se desenvolupat una indústria d'aquest tipus.

Per això l'ofensiva sindical de la qual es parla és poc ofensiva, no s'estan atacant els aspectes importants del sistema. Ara que el pastís és gran se'n vol un altre tros però no hi ha cap garantia que aquest pastís creixi d'aquí a deu anys i les febleses estructurals de l'economia són molt fortes.

El problema no és que els empresaris espanyols siguin carpetovetònics, de totes maneres seria interessant estudiar quants en queden, deuen ser poquets, normalment subcontractistes del món productiu. Això vol dir que s'ha perdut control sobre les dinàmiques fonamentals d'inversió. En el fons no hi ha un canvi estructural que ens permeti pensar en un altre tipus de model econòmic.

JOSEP Ma RANÉ

Contra la qualificació de neocorporativisme

De l'afirmació de Solchaga que els sindicats són com els col·legis d'advocats a dir que són neocorporativistes hi ha poca diferència i ambdues qüestions s'han de rebutjar.

Per molt "neo" que es posi davant del corporativisme això no deixa de significar la defensa dels interessos dels associats i el que han fet els sindicats ha estat convocar una vaga per defensar els interessos d'aquells que ni tan sols podien fer vaga. No és clar que "neo" canviï la cosa tant com per poder-ho entendre de manera diferent.

No es pot definir l'actuació dels sindicats com a corporativista. Aquesta actuació ha estat un intent de buscar una sortida solidària i concertada a la crisi, partint d'una situació de feblesa democràtica i sindical que no es pot oblidar com a condicionament important d'aquest procés, no es pot demanar la lluna en el cove.

Els diferents acords realitzats en el període anterior, ANE, AES, etc., han estat presidits per la situació defensiva ja explicada, mantenir els llocs de treball i el nivell salarial. Potser es podien haver demanat moltes més coses, però la situació de crisi era molt forta i davant d'aquesta o es fa un canvi o es tracta de

gestionar que la sortida sigui menys dura (potser és una heretgia), i això fa perdre plomes en el camí.

Per això ara hi ha un canvi, abans no es parlava de Renda Mínima d'Inserció, perquè aquesta es confonia amb les necessitats dels qui no tenien feina. Actualment, amb un procés de reducció de l'atur, n'hi ha alguns que es queden despenjats i s'han de buscar mesures per a ells. L'any 1982 no es parlava de Renda Mínima sinó de crear 300.000 llocs de treball, aquesta era la prioritat. Avui n'hi ha d'altres, per això hi ha la Plataforma Sindical Prioritària, no és l'únic, sinó el prioritari.

JOAQUIM NOVELLA

Precisions sobre els empresaris espanyols

Quan es parlava d'empresaris no es feia referència a la seva nacionalitat sinó a l'anàlisi de la Central de Balances del Banco de España sobre l'empresa espanyola en la qual es demostra, per l'evolució dels costos laborals unitaris, que l'atur al nostre país no era del tipus neoclàssic, a causa d'un excés salarial, sinó que les estructures empresarials espanyoles eren dèbils.

Sobre la Plataforma Sindical Prioritària

El paper dels sindicats ha estat força difícil atesa la seva baixa capacitat d'afiliació. Caldria remarcar tres línies importants de la Plataforma Sindical Prioritària:

1. El control dels excedents empresarials com a tema clau per a la democràcia econòmico-social.
2. La reducció de jornada.

3. La reivindicació de col·lectius no directament vinculats al món del treball (salari mínim, etc.)

Una preocupació important ha de ser el tema d'Europa. Se'n parla molt però no es concreta. D'aquí a poc no hi haurà ni política monetària ni fiscal, es farà des de Brussel·les. Si anem cap a la unitat monetària, la política fiscal queda harmonitzada ipso facto, la qual cosa pot representar desajustaments regionals que els sindicats han de considerar.

SALVADOR AGUILAR

El difícil paper dels sindicats i la manca de política premeditada

Els sindicats han hagut de fer una política reactiva i d'anar tapant forats, però no es pot presentar el que es fa d'aquesta manera com si fos una política premeditada d'ajudar els sectors desprotegits. No hi havia cap mecanisme per garantir el transvasament d'allò que deixen de guanyar els protegits cap a millores per als desprotegits. Potser els sindicats no podien fer gaires coses més durant la transició però no es pot presentar com a política preconcebuda, se li ha de posar el nom que té.

Diferents concepcions de corporativisme

Tal com s'ha manifestat en el debat, corporativisme en el sentit de defensar els interessos dels associats seria sinònim de gremialisme.

Neocorporativisme es fa servir en diferents concepcions. Els feixismes dels anys 20 l'empraven per consolidar el règim polític que harmonitzava les diferències socials, s'havia acabat la lluita de classes. Una altra variant és la que proposa Salvador Giner, el

corporativisme des del punt de vista del capitalisme organitzat, a la nostra societat tot passa per organitzacions.

El sentit que li dóna el ponent és aquell que fa referència a la realització d'acords tripartits: Govern, sindicats, Patronal que, al marge del Parlament, decideixen la política econòmica. Es defensen els afiliats, però també la idea d'harmonia social i, sobretot, la realitat que formen part d'uns grups prepotents de la societat que deixen el Parlament en un lloc diferent del que li assigna la teoria democràtica.

JORDI ROCA

Més sobre neocorporativisme

Al sistema capitalista, una forma que hi hagi pocs conflictes és que els grups socials no estiguin organitzats, i que els treballadors no tinguin sindicats potents ni capacitat per defensar els seus interessos.

Una altra forma alternativa de crear estabilitat és aquella en la qual el Govern tracta de cooptar representants dels treballadors que conjuntament amb representants dels empresaris, decideixen una mena d'interès general, que avui es concreta en un seguit d'objectius macroeconòmics. Es tracta de buscar estabilitat per mitjà de la cooperació.

Escepticisme sobre el control dels excedents empresarials

Tot i que encara no s'ha pogut veure com plantegen els sindicats el control dels excedents empresarials, el ponent manifesta el seu escepticisme davant aquesta possibilitat.

Un especialista suec explicava que al seu país s'havia fet un plantejament en els següents termes: ja tenim la democràcia política, també la democràcia social (estat del benestar), ara hem de buscar la democràcia econòmica.

Aquesta s'aconsegueix mitjançant els fons d'inversió de manera que els treballadors, tant a nivell d'empresa com a nivell macroeconòmic, puguin controlar les decisions econòmiques. A la pràctica aquests fons d'inversió es dediquen a comprar accions a la Borsa i a pagar plans de pensions amb els guanys. Per aconseguir rendibilitat han d'entrar en la lògica del sistema, és un capitalisme popular d'una altra mena.

Seria necessari que els sindicats estimulessin debats per saber què es vol dir amb els plans d'inversió. Potser la proposta és fer lleis que obliguin els empresaris a invertir, cosa poc probable. O que els sindicats o l'Estat se n'apropriïn d'una part per invertir. En aquest últim cas seria millor que s'augmentessin els impostos i que fos l'Estat qui invertís.

SALVADOR CARRASCO

Quant a l'anàlisi que es fa sobre el neocorporativisme, caldria completar-la afegint que el capitalisme torna a una etapa de desorganització i el sistema de pactes tripartits no funciona.

Fernando Pindado

Col·lecció DEBATS DE L'AULA PROVENÇA

Títols ja publicats:

1. Els mestres, agents del model d'escola. M. Rúbies, P. Darder, J. Cots. 1989.
2. Ciutat i habitatge: perspectives per als anys 90. Ll. Cantallops, J. A. Solans, M. Ribas Piera. 1989.
3. El metge davant l'assistència sanitària. N. Acarín, A. Segura, A. Salgado. 1989
4. Els Jocs Olímpics: ¿per què i per a qui? J.M. Huertas Clavería, J. Cruz, R. Alquézar. 1989.
5. Les televisions privades des de la perspectiva de la comunicació a Catalunya. J.M. Forn, J. Gifreu, M. Reixach. 1990.
6. Els treballadors africans a Catalunya: aspectes socials i culturals. T. Losada, N. Sastre, J. Soler. 1990
7. ¿Es possible una defensa no ofensiva d'Espanya? ¿Es pot defensar un país pacifista? Lluís Ma. de Puig, Vicenç Fisas, Jordi Porta. 1990.
8. Sindicats i concertació després de la vaga general. Salvador Carrasco, Salvador Aguilar, Jordi Roca, Fernando Pindado. 1990.

Les Fundacions Jaume Bofill, Serveis de Cultura Popular i Estudi i Cooperació (ESICO) convenen en la voluntat d'impulsar en la societat civil catalana àmbits de reflexió, diàleg i debat sobre temes importants de la vida col·lectiva. La intenció no és suplir funcions ni responsabilitats de les administracions públiques ni de situar-s'hi enfront, sinó d'activar la consciència social, el compromís intel·lectual i la participació cívica en el plantejament d'opcions, en la crítica i en la definició i assumpció d'alternatives; en definitiva, d'afavorir la pràctica de la ciutadania i de la democràcia en el nostre país.

